

Sztuka edukacji – przestrzeń muzeum i przedszkola jako środowisko kształcenia i wychowania do kultury¹

<https://doi.org/10.18778/8088-314-7.11>

Na temat jakości pracy przedszkoli i szkół debatuje się na szczereblu akademickim, ministerialnym oraz lokalnym od dawna. Uczelnie wyższe, również te kształcące przyszłych nauczycieli, przyjmują priorytety działań, opracowują założenia i strategie, wyznaczają obszary eksploracji, prowadzą badania, starając się tym samym uczestniczyć w realizowaniu standardów jakości wyznaczonych jednostkom akademickim². Placówki oświatowe z kolei, szukając sposobów skutecznych działań, podnoszących ich jakość, odpowiadają na priorytety wyznaczane rokrocznie przez władze oświatowe szczerebla centralnego³ i samorządowego⁴.

¹ Artykuł powstał jako pokłosie konferencji: „Nauczyciel w przestrzeni edukacyjnej dziecka” zorganizowanej przez Katedrę Pedagogiki Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej UŁ w Łodzi dnia 20.04.2015 r. O wadze podjętego w niniejszym opracowaniu zagadnienia może świadczyć jedno z wystąpień plenarnych: *Krytyczna filozofia techniczna jako paradygmat współczesnej metodyki nauczania*. Autorka wystąpienia – dr hab. Jolanta Kruk – nawiązywała do roli, jaką pełnią instytucje kultury, w tym muzea, w poznawaniu przez dziecko otaczającej rzeczywistości.

² Zob. Krajowy Program Badań. Założenia polityki naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa. Załącznik do uchwały nr 164/2011 Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 2011 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Badań, http://www.bip.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_05/b3bfba802e6ecdd0c3044b2ed-34d0ed0.pdf [dostęp 15.06.2015].

³ Jednym z podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa polskiego w roku szkolnym 2014/2015 było wspieranie rozwoju dziecka młodszego na pierwszym i kolejnych etapach edukacyjnych, w związku z obniżeniem wieku realizacji obowiązku szkolnego, *Pismo Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 lipca 2014 r.*, http://men.gov.pl/wpcontent/uploads/2014/07/podstawowe_kierunki_realizacji_polityki_oswiatowej_panstwa_w_roku_szkolnym_2014-2015.pdf [dostęp 15.06.2015].

⁴ *Plan nadzoru pedagogicznego Łódzkiego Kuratora Oświaty na rok szkolny 2014/2015*, http://kuratorium.lodz.pl/data/topicsFiles/plan_nadzoru_pedagogicznego_2015-1.pdf [dostęp 15.06.2015].

Jest wiele sposobów na wskazanie możliwości właściwego i skutecznego kierowania procesem edukacyjnym, a tym samym niosącego pożytek wszystkim podmiotom edukacji: dziecku, nauczycielowi, rodzicom, środowisku przedszkolnemu czy szkolnemu. Istnieje też wiele sposobów na wskazanie studentom – przyszłym nauczycielom przykładów dobrej praktyki, czyli propozycji takich działań dla dzieci i z dziećmi, które wyłamują się stereotypowemu obrazowi pozyskiwania i utrwalania wiedzy o otaczającym świecie. I mogą być to sugestie istotne z punktu widzenia tak nauki, jak i praktyki⁵.

Niniejszy artykuł ma na celu zaprezentowanie jednego ze sposobów alternatywnego zapoznawania dzieci z dziedzictwem kulturowym „małej ojczyzny” – Łodzi. Projekt wychowawczo-edukacyjny ujęty w cykl „Zwiedzamy łódzkie muzea” wpisał się w strategię wychowania i kształcenia do kultury dziecka/ucznia, ale i nauczyciela, bowiem „wejście” w przestrzeń muzealną, czyli przestrzeń prezentacji dzieł sztuki wymaga przygotowania dzieci/uczniów na takie spotkanie. Znacząca rola przypada więc nauczycielowi, lecz wymagania wobec niego stawiane są nie tylko w tym zakresie⁶. Od nauczyciela oczekuje się również kompetencji organizacyjnych, związanych z tzw. wycieczką do muzeum, do czego wkraczający do zawodu nauczyciele są przygotowani w niewielkim zakresie.

Artykuł ukazuje przykłady organizowania zajęć w środowisku muzealnym, a także możliwości kontynuacji „spotkań ze sztu-

⁵ D. Klus-Stańska, *Między wiedzą a władzą. Dziecięce uczenie się w dyskursach pedagogicznych*, „Problemy Wczesnej Edukacji” 2007, nr 1/2, s. 99–100; M. Wiśniewska-Kin, *Zdolności poznawcze dzieci w wieku 7–10 lat*, „Problemy Wczesnej Edukacji” 2008, nr 1, s. 127–132; R. M. Łukaszewicz, *W poszukiwaniu innej drogi edukacji: między wyobraźnią a narracją*, [w:] *Wybrane zagadnienia edukacji człowieka w dzieciństwie*, D. Waloszek (red.), Centrum Edukacyjne „Bliżej Przedszkola”, Kraków 2009, s. 63–71; B. Wojciechowska-Charlak, *Podmiotowa aktywność dzieci w sytuacjach problemowych*, [w:] *Wybrane problemy edukacji dzieci w przedszkolu i w szkole*, S. Guz, J. Andrzejewska (red.), Wydawnictwo UMCS, Lublin 2005, s. 197–204.

⁶ H. Muszyński, *Nauczyciel wobec współczesnych wyzwań i konieczności*, [w:] *Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna. Obszary sporów, poszukiwań, wyzwań i doświadczeń w kontekście zmian oświatowych*, D. Waloszek (red.), Centrum Edukacyjne „Bliżej Przedszkola”, Kraków 2010, s. 23–39; E. Jędrzejowska, *Rola nauczyciela w inspirowaniu twórczości plastycznej dzieci przedszkolnych w świetle opinii nauczycieli*, [w:] *Edukacja przedszkolna na przełomie tysiącleci. Wybrane zagadnienia*, S. Guz (red.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, Warszawa 2001, s. 222–223.

ką” w środowisku przedszkola – w danej przestrzeni edukacyjnej. „Przestrzeń edukacyjna” w instytucji to, obok dialogu i współpracy, jedna z płaszczyzn koncepcji przyjaznego przedszkola – miejsca rozwoju dzieci i dorosłych⁷. Przestrzeń taka to wolność dana dzieciom po to, aby mogły organizować własną aktywność w ciągu dnia – zgodnie z indywidualnymi potrzebami, możliwościami i zainteresowaniami, to również wolność dana nauczycielom, by realizowali własne zamierzenia i pomysły oraz wykorzystywali, oprócz zdolności umysłowych, także uczucia, wyobraźnię, intuicję.

Warto nadmienić, że w dyskusji nad kondycją edukacyjną współczesnych placówek oświatowych, w tym szkół i przedszkoli, dochodzi do głosu postulat „zdobywania wiedzy” poza obrębem środowiska szkolnego, sugestia, by do praktyki przedszkolnej i wczesnoszkolnej włączyć środowisko jako znaczące otoczenie człowieka. W tym kontekście muzeum i jego zaplecze postrzegane jest jako „nisza edukacyjna” dla najmłodszych, ale i „miejsce zmiany”⁸. Potencjał edukacyjno-wychowawczy przestrzeni muzealnej trudno zakwestionować, miejsce to od dawna popularyzuje wiedzę i wprowadza dzieci oraz młodzież w świat kultury. Obecnie zmienia się jego status, z instytucji prezentującej tzw. kulturę wysoką, nastawionej na publiczność elitarną, staje się instytucją egalitarną, nastawioną na potrzeby i zainteresowania publiczności zróżnicowanej, także tej o niskich kompetencjach estetycznych⁹. Istotę pozytywnych zmian procesu edukacji Jolanta Kruk upatruje w „wejściu” instytucji kultury do przestrzeni codziennego życia i prowokowaniu „publiczności” do udziału w określonych przedsięwzięciach. „Mechanizm leżący u podstaw emancypacyjnej

⁷ J. Sosnowska, *Jak tworzyć przyjazne przedszkole? Sugestie praktyka*, [w:] *Wokół udanych inicjatyw edukacyjnych*, A. Nalaskowski, B. Przyborowska (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2012, s. 113–314.

⁸ J. Kruk, *Dezintegracja szkolnego środowiska oraz możliwości jego harmonizowania z infrastrukturą pozaszkolną*, [w:] *(Anty)edukacja wczesnoszkolna*, D. Klus-Stańska (red.), Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2015, s. 307–312.

⁹ Przykładem otwarcia przestrzeni muzealnej dla wszystkich i traktowania wydarzeń kulturalnych jako „imprezy” jest, odbywająca się co roku w maju, akcja „Noc Muzeów”. Niektórzy zarzucają temu przedsięwzięciu współorganizowanie wydarzeń niezwiązanych z kulturą, wśród których muzea stanowią mniejszość (np. zwiedzanie Multimedialnego Parku Fontann, podziemi Pałacu Kultury i Nauki, bazaru Różyckiego czy Komendy Głównej Policji w Warszawie). Zob. P. Sarzyński, *Jak Noc Muzeów przez 12 lat zamieniała się w festyn*, <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/1618395,1,jak-noc-muzeow-przez-12-lat-zamieniala-sie-w-festyn.read> [dostęp 18.06.2015].

zmiany – pisze autorka – staje się również awangardą zmian w edukacji. Jego istotne cechy to: wolność w podejmowaniu działań edukacyjnych; wejście podmiotów zaangażowanych w proces edukacji do sfery publicznej i organizowanie w niej przestrzeni dla uczenia się; zatarcie granicy pomiędzy uczącymi się a ekspertami (wymienność ról)¹⁰.

Przestrzeń wystawienniczą kilku łódzkich obiektów muzealnych wykorzystano w działaniach edukacyjnych Przedszkola Uniwersytetu Łódzkiego¹¹. Placówka ta powstała w 2012 r. dla dzieci pracowników i studentów UŁ, w odpowiedzi na zapotrzebowanie na zorganizowanie takiej formy pomocy dziecku i jego rodzinie ze strony środowiska społecznego tej uczelni akademickiej¹². Na przestrzeni trzech lat realizowano tu kilka przedsięwzięć wychowawczo-edukacyjnych ujętych w cykle:

- „Adaptacja w przedszkolu” i „Samodzielność w przedszkolu” (rok szkolny 2012/2013);
- „Dorośli czytają dzieciom” i „Urodziny dzieci w przedszkolu” (rok szkolny 2013/2014);
- „Zwiedzamy łódzkie muzea” i „Rodziny barw”¹³ (rok szkolny 2014/2015).

Projekt/cykl „Zwiedzamy łódzkie muzea”, realizowany przez nauczycieli Przedszkola UŁ, adresowany był do dzieci najstarszych, 5- i 6-letnich. Cel zajęć to przede wszystkim zapoznanie dzieci z łódzkimi muzeami i ich zbiorami, różnorodnością języka sztuki, indywidualnym i wspólnotowym procesem twórczym, ale także – rozwijanie dziecięcej kreatywności, ćwiczenie wyobraźni przestrzennej i sprawności manualnej podczas zajęć plastycznych, których tematyka nawiązywała do wycieczek muzealnych (zajęcia odbywały się w przestrzeni przedszkola).

¹⁰ J. Kruk, *Dezintegracja szkolnego środowiska...*, s. 304.

¹¹ Więcej na temat funkcjonowania Przedszkola UŁ: J. Sosnowska, *Wychowanie i kształcenie dziecka w dobie przeobrażeń edukacyjnych – działalność Przedszkola Uniwersytetu Łódzkiego* – artykuł w druku.

¹² Więcej zob. www.przedszkole.uni.lodz.pl [dostęp 25.06.2015].

¹³ Cykl edukacyjny „Rodziny barw” prowadzony był w oparciu o autorski program prof. zw. dr hab. Urszuli Szusćnik. Por. U. Szusćnik, *Program autorski z zakresu kształcenia plastycznego w młodszych wiekach szkolnym (klasy I–III)*, Muza Szkolna, Warszawa 2000. Cykl obejmował cztery „spotkania plastyczne” pt.: „Rodzina barw czerwonych”, „Rodzina barw niebieskich”, „Rodzina barw zielonych” i „Rodzina barw żółtych”. Były to działania dzieci w oparciu o podstawowe środki wyrazu artystycznego, jak: linia, barwa, plama, faktura, tekstura oraz z pomocą różnorodnych materiałów, np.: kolorowy papier, tkaniny, farby, pastele.

Mając na uwadze koncepcję pedagogiczną Marii Montessori¹⁴ (Przedszkole UŁ pracuje w oparciu o elementy tej koncepcji), w założeniach projektu „Zwiedzamy łódzkie muzea” wyodrębniono trzy aspekty: osobowy, materialny i strategiczny. Aspekt osobowy stanowiły dzieci, ale także nauczyciele oraz pracownicy instytucji muzealnych; aspekt materialny to przede wszystkim budynki muzeum i jego kolekcje/zbiory/propozycje oraz przestrzeń przedszkola (głównie jego zaplecze materiałowe); aspekt strategiczny natomiast, to przygotowanie wycieczki od strony formalnej i organizacyjnej, zasady przebywania w muzeum, zwiedzanie, poznawanie i interpretacja dzieł sztuki, ale również odwołanie się do spostrzeżeń i przeżyć dziecka podczas zajęć i zabaw plastycznych organizowanych w przedszkolu.

Zwiedzanie łódzkich muzeów rozpoczęto we wrześniu 2014 r. wycieczką do Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego przy Placu Wolności 14¹⁵. Dzieci zwiedziły dwie wystawy. Pierwszą, archeologiczną z eksponatami z epoki kamienia, brązu, okresu rzymskiego i wędrówek ludów oraz wczesnego i późnego średniowiecza¹⁶. Zainteresowały je zrekonstruowane groby mężczyzny-wojownika i kobiety, znajdujące się tuż pod podłogą (groby nakryto wysoko hartowanym szkłem, po którym można było przechodzić, oglądając wszystkie szczegóły pochówku i jego bogatego wyposażenia), makieta średniowiecznej fosi obronnej, ubiór rycerza i pieniądze używane w dawnych czasach.

Druga wystawa to część etnograficzna dotycząca kultury wsi okresu dwudziestolecia międzywojennego na terenie Polski środkowej (na wystawie zaprezentowano regiony: opoczyński, rawski, łowicki i sieradzki)¹⁷. Dzieci zobaczyły eksponaty nawiązujące do okresu dzieciństwa (wnętrze izby z kołyską i dawnymi zabawkami), okresu młodzieńczego (postaci dziewcząt i chłopców podczas obrzędów związanych ze Świętami Wielkanocnymi), czasu pracy w gospodarstwie (narzędzia rolnicze), i na koniec – okresu starości, którego „wizerunkiem” na wystawie jest para staruszków w strojach sieradzkich, siedząca przed domem. Starsi członkowie

¹⁴ Por. M. Miksza, *Zrozumieć Montessori. Czyli Maria Montessori o wychowaniu dziecka*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 1998, s. 43–44.

¹⁵ <http://www.maie.lodz.pl> [dostęp 25.06.2015].

¹⁶ <http://www.maie.lodz.pl/exhibitions/stala-wystawa-archeologiczna> [dostęp 25.06.2015].

¹⁷ <http://www.maie.lodz.pl/exhibitions/stala-wystawa-etnograficzna> [dostęp 25.06.2015].

rodziny wykonywali najczęściej rozmaite prace pomocnicze w gospodarstwie, ale najważniejszą ich rolą była opieka nad wnukami oraz przekazywanie im swojej wiedzy i doświadczenia. W przestrzeni swojego przedszkola dzieci zrealizowały zadanie plastyczne pt. „Gliniane naczynia”, z wykorzystaniem gliny.

Zdjęcie 1. Dzieci z Przedszkola Uł w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym, 2014

Źródło: zbiory własne autorki

Kolejnym miejscem na trasie poznawania rodzimej kultury było Muzeum Sztuki ms2 przy ul. Ogrodowej 19, do którego zorganizowano wycieczkę w październiku 2014 r. Wystawa nosiła nazwę „ATLAS NOWOCZESNOŚCI” i umiejscowiono ją na trzech piętrach wspaniałego, pofabrycznego budynku w obrębie Łódzkiej Manufaktury¹⁸.

Zdjęcie 2. Muzeum Sztuki ms2 w Łodzi

Źródło: zbiory własne autorki

¹⁸ <http://msl.org.pl/pl/wydarzenia/atlas-nowoczesnosci> [dostęp 25.06.2015].

Warto nadmienić, że unikatowe zbiory Muzeum prezentowane są w niekonwencjonalny sposób: zamiast chronologicznego wykładu na temat rozwoju sztuki, z dzieł reprezentujących różne okresy i kierunki „utworzono” opowieść dotyczącą tematów i wątków istotnych dla współczesnego odbiorcy. Dzieci oglądały kolekcję prac artystów przełomu XX i XXI w. – obrazy i rzeźby. Próbowaly im nadać własne tytuły, a pomysłem nie było końca. W przedszkolu, natomiast, wróciły wspomnieniami do spotkania ze sztuką, wykonując rysunek pastelami na temat „Martwa natura z dyniami”.

W listopadzie 2014 r. odbyła się kolejna wycieczka, tym razem do łódzkiej Archikatedry i pobliskiego Grobu Nieznanego Żołnierza – symbolicznego pomnika, odsłoniętego w 1925 r., który poświęcony został poległym na polach bitew bezimiennym żołnierzom (był wówczas pierwszym tego rodzaju pomnikiem w Polsce). Po obejrzeniu bryły budynku Katedry, dzieci skierowały się do jej wnętrza. Oglądały wysokie i masywne filary, rzeźby i płaskorzeźby oraz kolorowe, okienne witraże.

Łódzka bazylika katedralna ma ponad stuletnią historię, gmach wykonano z nieotynkowanej, jasnożółtej cegły, jej wzorem była niemiecka katedra w Ulm. Jest również najwyższym budynkiem Łodzi (ma 104,5 m wysokości), i jednym z największych kościołów w Polsce. W celu utrwalenia pojęć z zakresu edukacji estetycznej, zadaniem plastycznym dzieci w przedszkolu było wykonanie prac pt. „Witraż”.

W Muzeum Włókiennictwa przy ul. Piotrkowskiej 282 dzieci były dwukrotnie, w styczniu i lutym 2015 r. W tym niezwykłym miejscu, które ponad 170 lat temu było fabryką przemysłowca Ludwika Geyera¹⁹, zwiedziły kilka wystaw stałych i czasowych: „Z modą przez XX wiek” (na wystawie znajdowało się przeszło 230 damskich i męskich strojów), „Persy z Łodzi. Historia Dywilanu” (ekspozycja łódzkich dywanów) i „Rekonstrukcja tkalni z przełomu XIX/XX w.” Zwiedziły też Muzeum Interaktywne KOTŁOWNIA, gdzie znajdowała się maszyna parowa, i właśnie ona wywarła na dzieciach największe wrażenie.

Warto nadmienić, że łódzkie Muzeum Włókiennictwa to okazały kompleks klasycystycznych budynków, jeden z najpiękniejszych w Polsce zabytków architektury przemysłowej. Biała Fabryka zbudowana w latach 1835–1839 przez Ludwika Geyera

¹⁹ <http://www.muzeumwlokiennictwa.pl/muzeum> [dostęp 25.06.2015].

(wielokrotnie potem rozbudowywana i przebudowywana) była pierwszą w Łodzi „fabryką wielowydziałową”. Mieściła pierwszą w Polsce mechaniczną przędzalnię, tkalnię i drukarnię bawełny, poruszaną pierwszą w Łodzi maszyną parową (jako konsekwencja wprowadzenia maszyny parowej przy zabudowaniach fabrycznych stanął pierwszy w Łodzi komin).

Po raz drugi w przestrzeni tego muzeum dzieci były po to, aby wziąć udział w warsztatach z druku. Każdy otrzymał bawełnianą torebkę, którą należało przyozdobić stemplami pomalowanymi różnokolorową farbą. Po nadrukowaniu, aby farba dobrze trzymała się materiału, torebka została „zaprasowana” żelazkiem. Tak zaprojektowane torby dzieci mogły zabrać do domu. Ciekawym doświadczeniem było również przebywanie w prawdziwej pracowni artystycznej. W przedszkolu dzieci rysowały pastelami, a zadanie plastyczne polegało na zaprojektowaniu dywanu.

Zdjęcie 3. Dzieci z Przedszkola Uł w Muzeum Włókiennictwa, 2015

Źródło: zbiory własne autorki

W marcu 2015 r. dzieci wybrały się do Planetarium i Obserwatorium Astronomicznego im. Arego Sternfelda, przy ul. Pomorskiej 41. Tam poznały teleskop, mogły obserwować Słońce, które wcale nie jest największą gwiazdą w kosmosie. Wiele przyjemnych wrażeń dostarczył pokaz nieba pod tzw. „kopułą”, wtedy poznały nazwy niektórych gwiazd, jak np. Syriusz, oraz gwiazdozbiorów: Orion, Wielki Pies, Lew, Byk, Wielka Niedźwiedzica. Oglądały drogę mleczną, dowiedziały się, w jaki sposób powsta-

ły gwiazdozbiory, zobaczyły, że niektóre gwiazdy są jaśniejsze od innych (wygląd nocnego nieba zmienia się w zależności od pory roku). „Spadające gwiazdy” to nie gwiazdy, lecz meteory, czyli jasne ślady, które pozostawiają lecące w atmosferze ziemskiej okruchy skalne – meteoroidy. Doświadczenia z tej wycieczki zapoczątkowały cykl zajęć przedszkolnych pt. „Kosmos” i „Planety”.

Zdjęcie 4. Praca plastyczna „Planeta Ziemia”, 2015

Źródło: zbiory własne autorki

Muzeum Pałac Herbsta to cel następnej muzealnej wycieczki, która odbyła się w kwietniu 2015 r. Jak czytamy na stronie internetowej tego muzeum: „Pałac Herbsta to miejsce niezwykle. Jego historia nierozzerwalnie związana jest nie tylko z losami rodziny Herbstów i Scheiblerów, lecz także z dziejami Księżego Młyna, czyli dawnej osady przemysłowej. Położone nad rzeką Jasień tereny były obszarem, na którym w latach 70. XIX wieku powstało potężne przedsiębiorstwo włókiennicze Scheiblerów. Miało ono fundamentalne znaczenie dla rozwoju przemysłu włókienniczego w Łodzi”²⁰. W ramach zwiedzania pałacowych wnętrz dzieci obejrzały kilka pomieszczeń: gabinet, salon, jadalnię, pokój rekreacji dla mężczyzn ze stołem bilardowym, i dla kobiet z instrumentem muzycznym, a także pokój orientalny i salę balową. Zadanie plastyczne polegało na odnalezieniu w pałacowych wnętrzach określonego przedmiotu z kolekcji, wcześniej każde dziecko otrzymało

²⁰ <http://www.palac-herbsta.org.pl/> [dostęp 25.06.2015].

jego wizerunek. Na zakończenie pobytu w Pałacu Herbsta dzieci zasiadły wspólnie w sali balowej, a przewodniczki w strojach z epoki podsumowały wizytę i rozdały drobne pamiątki.

Podsumowując cykl zajęć, postawiliśmy dzieciom pytanie: Co cennego dały nam wycieczki do muzeum? Otrzymaliśmy następujące odpowiedzi: *Mogliśmy odwiedzić inne miejsca; Zobaczyliśmy wielkie budowle; Mogliśmy się czegoś ciekawego dowiedzieć i coś zapamiętać; Mogliśmy podziwiać „matkę naturę”; Dowiedzieliśmy się, jak jest duży świat; Dowiedzieliśmy się dużo ciekawych rzeczy.*

Pomysł zajęć muzealnych i spotkań ze sztuką spotkał się z pozytywnym odzewem ze strony dzieci i nauczycieli, a także rodziców. Forma spotkań ujęta w cykl zajęć organizowanych systematycznie poza terenem przedszkola przyniosła dzieciom nie tylko określoną wiedzę i umiejętności, ale była też okazją do wspólnych przemyśleń i dyskusji, zachęcała do samodzielności i wprowadzała w cenny świat kultury – dorobku materialnego i duchowego przekazywanego z pokolenia na pokolenie. Nauczyciele doświadczyli, a rodzice zyskali przekonanie, że miejsce zdobywania i utrwalania przez dziecko wiedzy istnieje także poza obrębem przedszkola czy szkoły, a przestrzeń muzealna jest pod tym względem wyjątkowa.

Należy pamiętać, że doświadczenia zdobywane przez dziecko w trakcie wielu różnorodnych interakcji z otoczeniem, bliższym i dalszym, mogą wspierać jego rozwój, ale mogą go również spowalniać lub wygaszać. Także działalność przedszkoli i szkół (w wielu aspektach: organizacyjnym, personalnym, materialnym czy strategicznym) może wspierać potencjał dziecka, ale i uniemożliwiać go bądź hamować. Istotna jest więc świadomość dorosłych – nauczycieli i rodziców, którzy inicjują proces wychowawczo-edukacyjny, tak w środowisku domowym, jak i instytucjonalnym²¹. Autorka wyraża nadzieję, że prezentacja tzw. dobrych praktyk w zakresie możliwości, jakie daje organizowanie dzieciom warunków do nietradycyjnych sposobów poznawania świata i własnej tożsamości, przyczyni się do refleksji w środowisku nauczycielskim, wzbogaci warsztat pracy nauczyciela i będzie cegiełką w inicjowaniu sensownej zmiany edukacyjnej.

²¹ K. Olbrycht, *Edukacja kulturalna dziecka – zapomniany obszar edukacji?*, [w:] *Edukacja małego dziecka. Teoretyczne odniesienia, tendencje i problemy*, Tom 1, E. Ogrodzka-Mazur, U. Szusćnik, A. Gajdzica (red.), Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2010, s. 86–87.

BIBLIOGRAFIA

- Jędrzejowska E., *Rola nauczyciela w inspirowaniu twórczości plastycznej dzieci przedszkolnych w świetle opinii nauczycieli*, [w:] *Edukacja przedszkolna na przełomie tysięcy lat. Wybrane zagadnienia*, S. Guz (red.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, Warszawa 2001.
- Klus-Stańska D., *Między wiedzą a władzą. Dziecięce uczenie się w dyskursach pedagogicznych*, „Problemy Wczesnej Edukacji” 2007, nr 1/2.
- Krajowy Program Badań. *Założenia polityki naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa*. Załącznik do uchwały nr 164/2011 Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 2011 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Badań.
- Kruk J., *Dezintegracja szkolnego środowiska oraz możliwości jego harmonizowania z infrastrukturą pozaszkolną*, [w:] *(Anty)edukacja wczesnoszkolna*, D. Klus-Stańska (red.), Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2015.
- Łukaszewicz R. M., *W poszukiwaniu innej drogi edukacji: między wyobraźnią a narracją*, [w:] *Wybrane zagadnienia edukacji człowieka w dzieciństwie*, D. Waloszek (red.), Centrum Edukacyjne „Bliżej Przedszkola”, Kraków 2009.
- Miksza M., *Zrozumieć Montessori. Czyli Maria Montessori o wychowaniu dziecka*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 1998.
- Muszyński H., *Nauczyciel wobec współczesnych wyzwań i konieczności*, [w:] *Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna. Obszary sporów, poszukiwań, wyzwań i doświadczeń w kontekście zmian oświatowych*, D. Waloszek (red.), Centrum Edukacyjne „Bliżej Przedszkola”, Kraków 2010.
- Olbrycht K., *Edukacja kulturalna dziecka – zapomniany obszar edukacji?*, [w:] *Edukacja małego dziecka. Teoretyczne odniesienia, tendencje i problemy*, Tom 1, E. Ogrodzka-Mazur, U. Szuścik, A. Gajdzica (red.), Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2010.
- Sosnowska J., *Jak tworzyć przyjazne przedszkole? Sugestie praktyka*, [w:] *Wokół udanych inicjatyw edukacyjnych*, A. Nalaskowski, B. Przyborowska (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika Toruń 2012.
- Szuścik U., *Program autorski z zakresu kształcenia plastycznego w młodszym wieku szkolnym (klasy I–III)*, Muza Szkolna, Warszawa 2000.
- Plan nadzoru pedagogicznego Łódzkiego Kuratora Oświaty na rok szkolny 2014/2015*.
- Wiśniewska-Kin M., *Zdolności poznawcze dzieci w wieku 7–10 lat*, „Problemy Wczesnej Edukacji” 2008, nr 1.
- Wojciechowska-Charlak B., *Podmiotowa aktywność dzieci w sytuacjach problemowych*, [w:] *Wybrane problemy edukacji dzieci w przedszkolu i w szkole*, S. Guz, J. Andrzejewska (red.), Wydawnictwo UMCS, Lublin 2005.

NETOGRAFIA

<http://www.bip.nauka.gov.pl>

<http://kuratorium.lodz.pl>

<http://www.maie.lodz.pl>

<http://men.gov.pl>

<http://msl.org.pl/pl>

<http://www.muzeumwlokiennictwa.pl>

<http://www.palac-herbsta.org.pl>

<http://www.przedszkole.uni.lodz.pl>

Sarzyński P., *Jak Noc Muzeów przez 12 lat zamieniała się w festyn*, <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/1618395,1,jak-noc-muzeow-przez-12-lat-zamieniala-sie-w-festyn.read>

THE ART OF EDUCATION – THE SPACE OF A MUSEUM AND A KINDERGARTEN AS THE ENVIRONMENT OF EDUCATION AND TRAINING TO CULTURE

(Summary)

The aim of the work titled *The art of education – the space of a museum and a kindergarten as the environment of education and training to culture* is to present one of the ways of acquainting children with the cultural heritage of their “small homeland” – Łódź. The educational project titled “We visit museums of Łódź” becomes a part of education and training to culture of children/students as well as teachers because “entering” the space of a museum, in other words the space of art, requires the preparation of children/students to such a meeting. A significant role in that area is played by teachers; however, that is not the only thing demanded from them in that area. What is also required from the teacher is organizational competences related to a visit to a museum, a thing which teachers starting their career are prepared to do only to a small extent.

The work presents examples of organizing classes in the museum environment as well as possibilities of continuing “meetings with the art” in the kindergarten environment. The project organized by teachers was conducted in the University of Łódź kindergarten. Here, in the school year of 2014/2015, a series of visits were organized to Łódź museums, in which the oldest children (aged 5 and 6) of that community took part.

Keywords: University of Łódź kindergarten, educational classes in Łódź museums, “We visit museums of Łódź”, art work of children at kindergarten.